

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม
รายวิชา ประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน
ระดับ ประถมศึกษา
รหัส สค13043
หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีสำโรง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสุโขทัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการลำดับที่...../.....

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม
รายวิชา ประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน
ระดับ ประถมศึกษา
รหัส สค13043
หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีสำโรง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสุโขทัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีสำโรง ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเรียน รายวิชาเลือกชั้น เพื่อใช้ในการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รายวิชา เลือกประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน รหัสวิชา สค 13043 ได้จัดทำขึ้นตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาระ พัฒนาสังคม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการได้ ปรับปรุงและวางโครงสร้างแนวทางการศึกษาไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า

หวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนตามสมควร หากมีข้อเสนอแนะประการใด ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีสำโรง ขออ้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีสำโรง

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชาประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน รหัสวิชา สค13043

แบบทดสอบก่อนเรียน

บทที่ 1 ปัญหาของสังคมไทย	1
เรื่องที่ 1 ความหมายของครอบครัว ความหมายชุมชน	2
ความหมายสังคม ความหมายปัญหาสังคม	
เรื่องที่ 2 ปัญหาสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคม	5
แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	
บทที่ 2 ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน	10
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	11
เรื่องที่ 2 แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้อง	14
กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง	
บทที่ 3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัว	18
และการเสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน	
เรื่องที่ 1 บทบาทของสมาชิกในครอบครัว	19
แนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	
เรื่องที่ 2 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี	21
เรื่องที่ 3 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้	24
บทที่ 4 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ	31
และการอยู่กับสายน้ำ	
เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของหลักธรรมในการดำเนินชีวิต	32
และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	
เรื่องที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต	38
แบบทดสอบหลังเรียน	
ภาคผนวก	

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชาเลือกประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน รหัสวิชา สค13043 เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนนอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระ การพัฒนาสังคม ประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน รหัสวิชา สค13043 ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อและสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชานั้นๆ โดยละเอียด
2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียดและทำกิจกรรมที่กำหนด แล้วทำความเข้าใจก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อไป
3. ปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อใช้ในการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่องนั้นๆอีกครั้ง และการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละเนื้อหา แต่ละเรื่องผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและเพื่อนๆที่ร่วมเรียนในรายวิชา และระดับเดียวกันได้
4. หนังสือเรียนนี้มี 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 ปัญหาของสังคมไทย

เรื่องที่ 1 ความหมายของครอบครัว ความหมายชุมชนความหมายสังคม ความหมายปัญหาสังคม

เรื่องที่ 2 ปัญหาสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคมแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทที่ 2 ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เรื่องที่ 2 แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทที่ 3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัวและการเสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน

เรื่องที่ 1 บทบาทของสมาชิกในครอบครัวแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

เรื่องที่ 2 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี

เรื่องที่ 3 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

บทที่ 4 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

เรื่องที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

โครงสร้างหนังสือรายวิชาประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน

สาระสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประชาธิปไตยพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน : เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหา สาเหตุของสังคมไทยและแนวทางแก้ไขปัญหารวมถึงการ เรียนรู้ ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัว ชุมชน สังคมและการ เรียนรู้ในเรื่องของหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและหลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการพร้อมทั้งสามารถนำมา ปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักเกี่ยวกับปัญหาของสังคมไทย
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความ เข้าใจและนำความรู้เรื่องการบริหารจัดการนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้
3. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย
4. สามารถอธิบายความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่าง “การเมือง” กับ “การดำเนินชีวิต” ได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการบริหาร จัดการน้ำและนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้
6. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทและสิทธิหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
7. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น
8. ผู้เรียน สามารถอธิบายและสามารถบอกแนวทางการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงใน ครอบครัว
9. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทและสิทธิหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
10. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนัก และสามารถวิเคราะห์ปัญหาพร้อมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ของชุมชนได้
11. ผู้เรียนสามารถเสนอคุณลักษณะของผู้นำชุมชนในการแก้ปัญหาที่สำคัญได้
12. เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจความหมายความสำคัญของหลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตประจำวันได้

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ปัญหาของสังคมไทย

- เรื่องที่ 1 ความหมายของครอบครัว ความหมายชุมชนความหมายสังคม ความหมายปัญหาสังคม
เรื่องที่ 2 ปัญหาสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคมแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

บทที่ 2 ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน

- เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
เรื่องที่ 2 แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทที่ 3 การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัวและการเสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน

- เรื่องที่ 1 บทบาทของสมาชิกในครอบครัวแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
เรื่องที่ 2 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี
เรื่องที่ 3 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

บทที่ 4 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

- เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา
เรื่องที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

แบบทดสอบก่อนเรียน

- ข้อใดต่อไปนี้**ไม่ใช่**สมาชิกในความหมายของครอบครัว
ก. สามเณร-ภรรยา ข. บุตร-ธิดา
ค. ปู่ย่า-ตายาย ง. ลูกพี่ลูกน้อง
- ข้อใดต่อไปนี้**ไม่ใช่**สาเหตุของปัญหาเยาวชนเสพติด
ก. ลูกชักชวนให้ลอง ข. พ่อแม่แยกทางกัน
ค. สภาพแวดล้อมไม่ดี ง. ประกอบอาชีพที่ต้องเพิ่มงานมากขึ้น
- ข้อใดต่อไปนี้**คือ**ความหมายของคำว่า”ประชาธิปไตย”
ก. Democracy ข. Demos
ค. Demand ง. Dream
- ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยต่อไปนี้ **ยกเว้น**ข้อใด
ก. ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข. ความเสมอภาคในการแสวงหาความก้าวหน้าของชีวิต
ค. ความเสมอภาคในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ง. ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม
- รูปแบบการปกครองในสมัยใดที่เป็นการปกครองแบบ **พ่อปกครองลูก**
ก. สุโขทัย ข. อยุธยา
ค. กรุงธนบุรี ง. รัตนโกสินทร์
- ข้อใดต่อไปนี้**ไม่ใช่**แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย
ก. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข. มีจิตสาธารณะเห็นแก่ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน
ค. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ง. พวกร้อง ญาติพี่น้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด
- บุคคลใดต่อไปนี้**มีหน้าที่**เป็นผู้ที่ต้องรักษาและปฏิบัติตามกฎหมายของไทย
ก. พระภิกษุ – สามเณร นักบวช ข. ตำรวจ ทหาร – ประชาชน นักการเมือง นักธุรกิจ
ค. หมอ พยาบาล – นักเรียน นักศึกษา ครู ง. ทุกคนที่กล่าวมา
- ข้อใดต่อไปนี้**คือ**ความหมายของหลักธรรม
ก. พระธรรมที่พระเจ้าทรงบัญญัติไว้ ข. พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงให้ไว้แก่พระสงฆ์
ค. ขาวฟางลอย, ขาวนาปี ง. ธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบให้ไว้แก่สาธุชนเพื่อเป็นแนวทาง
ในการดับทุกข์ ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสทั้งปวง
- ข้อใดต่อไปนี้**คือ** อริยะสัจ 4
ก. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ข. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
ค. ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา ง. เมตตา กรุณา อุเบกขา
- ข้อใดต่อไปนี้**ไม่ใช่**หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ
ก. มีความอดทน มุ่งมั่น ยึดหลักธรรมและความถูกต้อง ข. มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนเองเป็นหลักในการ
ดำเนินชีวิต
ค. พึ่งตนเองส่งเสริมคนดีและเก่ง ง. มีความตั้งใจขยันหมั่นเพียร

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ง 2. ข 3. ก 4. ค 5. ก 6. ง 7. ง 8. ค 9. ก 10. ข

บทที่ 1

ปัญหาสำคัญของสังคมไทย

สาระสำคัญ

ปัญหาสำคัญของสังคมไทย : เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายของครอบครัวความหมายของชุมชน ปัญหาของสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทยสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึง ความหมายของครอบครัวความหมายของชุมชน สังคม ปัญหาของสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมไทยสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ความหมายของครอบครัว ความหมายชุมชน ความหมายสังคม ความหมายปัญหาสังคม
- เรื่องที่ 2 ปัญหาสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคม แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

เรื่องที่ 1 ความหมายของครอบครัว ความหมายชุมชน ความหมายสังคม ความหมายปัญหาสังคม

ความหมายของครอบครัว ครอบครัว หมายถึง “ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยาและบุตร เป็นต้น”¹

ลักษณะและหน้าที่ของครอบครัวไทย

1. ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก
2. ฝ่ายเดียวเมียเดียว
3. การสืบสกุลถือผู้ชายเป็นหลัก
4. ครอบครัวไทยถือผู้ชายเป็นหลัก
5. ครอบครัวไทยมีความเข้มข้นในเรื่องความสัมพันธ์ทางสายโลหิต
6. เด็กเป็นจุดศูนย์รวมความสนใจของครอบครัว

หน้าที่ของครอบครัว

ในปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะมีสถาบันทางสังคมอื่น เช่น สถาบันทางการศึกษา และสถาบันทางเศรษฐกิจรับช่วงหน้าที่ของครอบครัวไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ครอบครัวก็ยังมีหน้าที่อันสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1. การให้กำเนิดบุตร สังคมถือว่าการมีบุตรหรือความเป็นครอบครัวเป็นการสืบต่อแห่งระบบครอบครัวในสังคม
2. การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมในเบื้องต้นจากบิดา-มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ เช่น การพูด การแยกแยะว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก ครอบครัวจึงเป็นศูนย์กลางอันสำคัญยิ่งในการอบรมสั่งสอน อบรมและถ่ายทอดมรดกแห่งสังคม
3. การปกป้องและการทำนุบำรุงรักษา ครอบครัวมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความคุ้มครอง และเลี้ยงดูบุตรตลอดจนบุคคลในครอบครัว การทำนุบำรุงอาจกระทำได้โดยการทำนุบำรุงในด้านร่างกายให้เจริญเติบโตและมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง และการทำนุบำรุงในด้านคุณภาพ โดยการให้การศึกษาอบรม เพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม
4. การกำหนดสถานภาพของบุคคล เด็กที่เกิดมามีชื่อได้สถานภาพทางสังคมตามสภาพของบิดา มารดา ของตน เช่น เป็นคนไทย หรือคนจีน เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ของครอบครัว

ในแต่ละครอบครัวต้องมีหัวหน้าครอบครัว มีสมาชิก แต่ละคนมีหน้าที่ต่างกัน แต่ละคนจะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนดังนี้

1. หน้าที่ของบิดามารดา บิดามารดาเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบสมาชิกทุกคนในครอบครัว มีความสำคัญควรปฏิบัติตนดังนี้

- 1.1 เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร ด้านการประพฤติ ปฏิบัติตนที่ถูกต้อง
- 1.2 ดูแลให้ความอบอุ่น สังเกตพฤติกรรมเป็นที่ปรึกษาในทุกๆเรื่อง พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่บุตร
- 1.3 รู้จักหาและใช้จ่ายทรัพย์ ประหยัดอดออม มีการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว
- 1.4 สนับสนุนบุตรในทุกๆด้านตามความถนัดและความสามารถ
- 1.5 รับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว เป็นผู้นำและชักจูงให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ - ให้ทำดี มีหลักศาสนายึดเหนี่ยวจิตใจ

¹พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525: 167)

- ให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์
- ให้ศึกษาเล่าเรียน ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ

2. หน้าที่ของสามัคคีธรรม สามัคคีธรรมมีบทบาทและหน้าที่ดังนี้

- 2.1 ปรับตัวเข้าหากัน มีใจคอหนักแน่น ชยัน อดทน
- 2.2 เอื้อเฟื้อ เสียสละพร้อมจะช่วยเหลือเกื้อกูล
- 2.3 มีเหตุผล เข้าใจความรู้สึก เอาใจใส่ ห่วงใยกัน ศึกษาปัญหาแต่ละฝ่าย และช่วยกันแก้ไข
- 2.4 มีความซื่อสัตย์ ให้เกียรติและยกย่องกันและกัน
- 2.5 เคารพบิดามารดาทั้งสองฝ่ายและให้ความช่วยเหลือตามฐานะ

3. หน้าที่ของบุตร บุตรที่ดีควรปฏิบัติตามนี้

- 3.1 เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา
- 3.2 ช่วยเหลือบิดามารดาทำงานด้วยความเต็มใจ เช่น การทำความสะอาดบ้าน รดน้ำต้นไม้ ฯลฯ
- 3.3 รู้จักประหยัดอดออม ใช้จ่ายเงินเฉพาะที่จำเป็น หรือช่วยหารายได้เสริม ให้แก่ครอบครัว
- 3.4 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
- 3.5 มีความกตัญญู ดูแลบิดามารดา ผู้มีพระคุณ เมื่อเจ็บป่วยและยามแก่ชรา ความแตกต่างกันในเรื่องของเรื่องวุฒิภาวะเพศและวัย รูปร่างหน้าตา ความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอย่อมไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดๆ หากสมาชิกทุกคนในครอบครัวรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนปฏิบัติอย่างเต็มที่ เต็มความสามารถจะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข

ความหมายของชุมชน

ประสาท หลักศิลา ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งซึ่งครอบครองอาณาบริเวณที่มีอาณาเขตแน่นอน มีความผูกพันและยึดเหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง

เสาวคนธ์ สุตสวัสดิ์ ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน เป็นการมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้าน ไปจนถึงกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น เมือง ประเทศ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึงองค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่ง ที่ปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

ประเวศ วะสี ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน หมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการรับรู้ร่วมกัน ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน

ความหมายปัญหาสังคม

1. สถานการณ์ที่ยอมรับกันว่าไม่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาเบี่ยงเบนไปจากสภาวะปกติ และด้วยความเพียรพยายามของกลุ่มย่อย แต่เชื่อว่าปัญหาสังคมสามารถดำเนินการแก้ไขได้โดยการกระทำบางสิ่งบางอย่างลงไป
2. เป็นสภาวะการณ์ที่ผู้คนจำนวนมากในสังคมกำหนดให้เป็นปัญหาเพราะเห็นว่าไม่สอดคล้องกับแบบฉบับที่ควรจะเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม และเห็นว่าจะต้องมีการแก้ไขสภาวะการณ์นั้นให้หมดหรือบรรเทาลงจะปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ ไม่ได้

เรื่องที่ 2 ปัญหาสังคมไทย สาเหตุปัญหาสังคม แนวทางแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ปัญหาของสังคมไทย “ปัญหาสังคม คือ สภาวะการณ์ที่มีผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ประชาชนมองเห็นว่า สภาวะการณ์นั้น เป็นสิ่งไม่ต้องการให้เกิดขึ้นและเห็นว่าสามารถจะแก้ไขได้ด้วยการกระทำร่วมกัน ”

1. **ปัญหาความยากจน** “ปัญหาความยากจน หมายถึง ความขัดสนด้วยโอกาสทางสมรรถนะขั้นพื้นฐาน ที่มากกว่าการมีรายได้ต่ำที่ใช้เป็นมาตรฐานในการจัดระดับความยากจน”⁴

สาเหตุของปัญหาความยากจน

1. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
2. การขาดการศึกษา ทำให้มีรายได้ต่ำ
3. ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
4. ลักษณะอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอนสม่ำเสมอ เช่นกรรมกร รับจ้าง
5. มีบุตรมากเกินไป รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

6. มีลักษณะนิสัยเฉื่อยชาและเกียจคร้าน ไม่ชอบทำงาน

2. ปัญหาสังคม “หมายถึง สภาวะการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมากในสังคมและเห็นว่าควรร่วมกันแก้ปัญหาให้ดีขึ้น”

สาเหตุของปัญหาสังคม

1. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง การเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การเป็นค่านิยมใหม่ ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น

2. เกิดจากสมาชิกในสังคมบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ เช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เกิดความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม หรือสมาชิกบางกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนให้ แก่สังคม ทำให้เกิดการขาดระเบียบและเป็นปัญหาทางสังคมขึ้น

3. เกิดจากการที่กลุ่มสังคมต่าง ๆ มีความคิดเห็นความต้องการและผลประโยชน์ขัดกันไม่ยอมร่วมมือแก้ไขปัญหา ของสังคม เช่น การเอาเปรียบลูกจ้าง เป็นต้น

⁴ ความยากจน รศ.ดร.มาฆะ ขิตตะสังคะ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. พัฒนาเศรษฐกิจ เช่น กระจายรายได้ การสร้างงานในชนบท ขยายการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

2. พัฒนาสังคม เช่น ขยายการศึกษาเพิ่มมากขึ้น บริการฝึกอาชีพให้กับประชาชน

3. พัฒนาคุณภาพของประชากร

3. ปัญหาอาชญากรรม “ปัญหาอาชญากรรม อาชญากรรม คือ การกระทำความผิดทางอาญาซึ่งเป็นปัญหาของสังคมอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก โดยการกระทำความผิดทางอาญานั้น ได้กระทำขึ้นโดย “อาชญากร” เช่น คดีฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ขิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ”⁵

สาเหตุปัญหาอาชญากรรม

1. การขาดความอบอุ่นทางจิตใจ

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากขึ้น

3. สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม

4. มีค่านิยมในทางที่ผิด

แนวการแก้ไขปัญหา

1. รัฐและหน่วยงานรับผิดชอบควรช่วยกันแก้ไขปัญหา

2. ปลูกฝังและพัฒนาจิตใจของสมาชิกในสังคมให้มีคุณธรรม

3. อบรมสั่งสอนและให้ความรัก ความอบอุ่น และรวมถึงให้ความร่วมมือกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

3. ปัญหายาเสพติด “ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อน มีปัจจัยที่เป็นสาเหตุอยู่หลายประการ ซึ่งเกี่ยวโยงประกอบกัน 3 ด้านคือ ตัวยา บุคคลและการใช้ยา ตลอดจนสภาพแวดล้อม รวมทั้งสังคม”

สาเหตุของปัญหายาเสพติด

1. ถูกชักชวนให้ทดลอง
2. ประกอบอาชีพบางอย่างที่ต้องการเพิ่มงานมากขึ้น
3. ความอยากรู้และอยากทดลอง
4. สภาวะแวดล้อมไม่ดี

⁵ ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติด

1. ให้ความรู้เรื่องโทษของยาเสพติด
2. ป้องกันและปราบปรามผู้ซื้อและผู้ขายอย่างเด็ดขาด
3. การร่วมมือสอดส่องดูแลความประพฤติของเด็กอย่างใกล้ชิด
4. จัดให้มีการบำบัดและรักษาผู้ติดยาเสพติด

4. ปัญหาโรคเอดส์ “ปัญหาโรคเอดส์ กลุ่มอาการภูมิคุ้มกันเสื่อม โดยที่คณะอนุกรรมการบัญญัติศัพท์แพทย์ของราชบัณฑิตยสถาน ได้ประชุมกันแล้วเห็นว่าคำว่า "เสื่อม" นั้น หมายถึง สิ่งที่เคยดีมาก่อนอยู่แล้วเกิดขาดพร่องไปในภายหลัง ซึ่งน่าจะตรงกับคำว่า Acquired มากกว่าคำว่า "บกพร่อง" ซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าขาดตั้งแต่กำเนิดหรือเกิดมาขาดในภายหลัง

สาเหตุปัญหาโรคเอดส์

1. ปัญหายาเสพติด
2. ขาดความรู้ในการป้องกันโรค
3. เกิดจากความยากจนและไม่เพียงพอ

แนวทางการแก้ปัญหาโรคเอดส์

1. ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการโรคเอดส์ให้กับประชาชน
2. ไม่เสพยาเสพติด โดยเฉพาะการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน
3. ระวังระวังการติดเชื้อโดยทางสายเลือด

5. ปัญหาสิ่งแวดล้อม

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของมนุษย์อย่างไม่ประหยัดและขาดความรับผิดชอบก่อให้เกิดปัญหามลพิษและปัญหาอื่น ๆ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อคนจำนวนมาก

ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวไม่ เป็นที่พึงปรารถนาและควรมีการกระทำบางอย่างเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. ปัญหาเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน แร่ธาตุ สัตว์ และพืช และปัญหาเสื่อมโทรมของคุณค่าสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์เช่น ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น

รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศตามธรรมชาติ ตลอดจนปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมอันมี สาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์

สาเหตุปัญหาสิ่งแวดล้อม

1. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว
2. เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม
4. ขาดความรับผิดชอบ และระเบียบวินัยของสมาชิกในสังคม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ให้การศึกษาและคำแนะนำต่าง ๆ แก่สมาชิกในสังคม
2. วางนโยบายการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม
3. ลงโทษผู้ฝ่าฝืนและกระทำผิดอย่างจริงจัง

กิจกรรมท้ายบทที่ 1

ปัญหาสำคัญของสังคมไทย

ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมท้ายบทต่อไปนี้

1.ครอบครัว หมายถึง

.....

.....

2.ครอบครัวประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

3.ชุมชน หมายถึง

.....

.....

4.สังคม หมายถึง

.....

.....

5.ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างปัญหาสังคม มา 1 ตัวอย่างพร้อมทั้ง บอกแนวทางแก้ไขปัญหานั้น
ปัญหา

.....

สาเหตุ

.....

แนวทางแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

.....

6.เมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือไม่สบายใจผู้เรียนจะปรึกษาใครบ้าง

- 1.....เพราะ.....
- 2.....เพราะ.....
- 3.....เพราะ.....

บทที่ 2

ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน

สาระสำคัญ

ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประจำวัน : เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจถึงหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สามารถอธิบายความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่าง “การเมือง” กับ “การดำเนินชีวิต” ได้อย่างถูกต้อง

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เรื่องที่ 2 แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน ตรงกันข้ามกับ **ระบอบอำนาจนิยม** เช่น ระบอบราชาธิปไตย , ระบอบเผด็จการทหาร, ระบอบอำมาตยาธิปไตย) ซึ่งเป็นระบอบปกครองโดยคนเดียว หรือโดยคนกลุ่มน้อย ผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชนทั่วไป (เรียกว่า พวกอภิสิทธิ์ชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่ คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมือง ผู้เสียภาษี(ทั้งทางตรงและทางอ้อม) และเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกัน เชื่อว่าระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่จะสร้างควมมีประสิทธิภาพ (ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ) และความเป็นธรรม ได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยม ในบางสถานการณ์ ในระบอบอำนาจนิยม อาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีความประกันว่า เขาหรือลูกหลาน หรือพรรคพวกเขา ที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสาย หรือการแต่งตั้ง จะปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับคนส่วนใหญ่เสมอไป เพราะระบบสืบเชื้อสายและแต่งตั้ง เป็นระบบที่ไม่แน่นอน และไม่มีประสิทธิภาพ และเพราะว่าการให้คนสืบทอดอำนาจโดยไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลมักนำไปสู่การฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตน ระบอบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบอำนาจนิยมในแง่ที่ว่า มีระบบคัดเลือกผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่า และมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่สักแต่ว่ามีการเลือกตั้ง แต่ยังมีการซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์

รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ในประเทศประชาธิปไตยนั้น ไม่ได้มีรูปแบบการปกครองเหมือนกันทั้งหมด นักวิชาการแบ่งรูปแบบการปกครองของประเทศประชาธิปไตยมากมายด้วยกัน สรุปได้เป็น 2 หลักเกณฑ์ ดังนี้

1.หลักประมุขของประเทศ แบ่งรูปแบบประชาธิปไตยได้ 2 ลักษณะคือ

1) มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระมหากษัตริย์จะทรงใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นของปวงชน โดยใช้อำนาจแยกกันเป็น 3 ทางคือ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารโดยผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการโดยผ่านทางศาล ส่วนองค์พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นกลางในทางการเมือง เช่น ไทย อังกฤษ เป็นต้น

2) มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำหน้าที่เป็นประมุขของรัฐเพียงหน้าที่เดียว เช่น สิงคโปร์ อินเดีย ฯลฯ และบางประเทศประธานาธิบดีทำหน้าที่เป็นประมุขของฝ่ายบริหารด้วย เช่น สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย ฯลฯ

2.หลักการรวมและการแยกอำนาจ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ

1) แบบรัฐสภา ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ได้แก่ การมีเฉพาะผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว หรืออาจมี 2 สภาก็ได้ มีทั้งสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งตัวแทนหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง และวุฒิสภาซึ่งเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนมากสมาชิกได้มาจากการแต่งตั้ง แต่สมาชิกวุฒิสภาในบางประเทศก็มาจากการเลือกตั้ง

2) แบบประธานาธิบดี ระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีมีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบรัฐสภา การมีรัฐสภาเหมือนกัน แต่มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ การมีประธานาธิบดีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร โดยประธานาธิบดีมีสิทธิและหน้าที่ในการจะแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อบริหารประเทศและรับผิดชอบร่วมกัน ส่วนอำนาจนิติบัญญัตินั้นก็ยังคงตกอยู่ที่รัฐสภา การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีนี้ ทั้งประธานาธิบดีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่างก็ได้รับเลือกจากประชาชน ทั้งสองฝ่าย

3) แบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี ระบอบประชาธิปไตยแบบนี้ประธานาธิบดีเป็นทั้งประมุขของรัฐและบริหารราชการแผ่นดินร่วมกับนายกรัฐมนตรี ในด้านการบริหารนั้นนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ลงนามประกาศใช้กฎหมาย และคณะรัฐมนตรีก็ยังคงเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร

ประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1.ประชาธิปไตยโดยตรง เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนทั่วประเทศ เป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรง ด้วยการประชุมร่วมกัน พิจารณา ตัดสินปัญหาาร่วมกันในที่ประชุมโดยตรง และจะเป็นผู้เลือกตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของรัฐโดยตรง เราจะเห็นว่าประชาธิปไตยประเภทนี้จะใช้ได้ในช่วงปฏิบัติจริงๆ ก็แต่เฉพาะในสังคมเล็กๆ หรือประเทศเล็กๆ ที่มีสมาชิกจำนวนน้อย ซึ่งแต่ละคนมีโอกาสอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ และพิจารณาปัญหาต่างๆ อย่างละเอียดและมีเหตุผล แต่ถ้านำเอาประชาธิปไตยประเภทนี้มาใช้กับสังคมขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกจำนวนมากแล้วจะเป็นอุปสรรค เนื่องจากความไม่พร้อมเพรียงกัน และการที่จะหาสถานที่ประชุมขนาดใหญ่ เพื่อจะให้ประชาชนทั้งประเทศมาประชุมในที่เดียวกันย่อมเป็นไปได้ยากยิ่ง

2.ประชาธิปไตยโดยทางอ้อม เป็นประชาธิปไตย เป็นประชาธิปไตยอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประเทศต่างๆ ของโลกได้ขยายตัวออกไปมาก ประชาชนพลเมืองเพิ่มขึ้นปัญหาต่างๆเกิดขึ้นมากมาย ฉะนั้นโอกาสที่ประชาชนทั้งประเทศจะมานั่งปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ปัญหากันแบบประชาธิปไตยโดยตรงย่อมเป็นไปได้ เพื่อแก้ไขอุปสรรคนี้แทนที่ประชาชนทุกคนจะต้องมาประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาตัดสินปัญหาใด ก็จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือกตัวแทนหรือที่รู้จักในนาม สมาชิกรัฐสภา เข้าไปสู่ที่ประชุมแทน ส่วนลักษณะและวิธีการเลือกสมาชิกรัฐสภาของประชาชนในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไป

หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ "การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต"⁶ และจากหลักการพื้นฐานดังกล่าว จึงสามารถประมวลลักษณะสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนเป็นผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดในรัฐ
2. ประชาชนทุกคนในรัฐมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
3. การดำเนินการของรัฐจำเป็นต้องถือตามมติเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน แต่เสียงส่วนน้อยในรัฐจะต้องได้รับการคุ้มครองความเป็นธรรมตามกฎหมายด้วย เช่นกัน
4. การปกครองแบบประชาธิปไตย จำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐ

⁶ ภิวัตน์ วงศ์สุรวัฒน์. หลักรัฐศาสตร์. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 73

เรื่องที่ 2 แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามวิถีชีวิตดังนี้

1) ด้านสังคม ได้แก่

- (1) การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
- (2) การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น
- (3) การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า
- (4) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
- (5) การเคารพระเบียบของสังคม
- (6) การมีจิตสาธารณะ คือ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและรักษาสาธารณสมบัติ

2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

- (1) การประหยัดและอดออมในครอบครัว
- (2) การซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ
- (3) การพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า
- (4) การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
- (5) การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก
- (6) การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีต่อชาติเป็นสำคัญ

3) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่

- (1) การเคารพกฎหมาย
- (2) การรับฟังข้อคิดเห็นของคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
- (3) การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า
- (4) การซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
- (5) การกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา
- (6) การทำงานอย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา

การส่งเสริมให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

การที่บุคคลปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยแล้ว ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลอื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วย โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย โดยยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาและหลักการของประชาธิปไตยมาใช้ในวิถีการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรอบข้าง
2. เผยแพร่ อบรม หรือสั่งสอนบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในสังคม ให้ใช้หลักการทางประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน
3. สนับสนุนชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยการบอกเล่า เขียนบทความเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน
4. ชักชวน หรือสนับสนุนคนดีมีความสามารถในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน

5. เป็นเหตุเป็นตาให้กับรัฐหรือหน่วยงานของงานรัฐในการสนับสนุนคนดี และกำจัดคนที่เป็นภัยกับสังคม การสนับสนุนให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ควรเป็นจิตสำนึกที่บุคคลพึงปฏิบัติเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดโดยความเต็มใจไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดการอย่างไรเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5 ประการ คือ

1. การออกเสียงเลือกตั้ง
2. การรณรงค์หาเสียง
3. การกระทำ ของแต่ละบุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาทางการเมืองและสังคม
4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม
5. กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรง และอาจเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทยโดยทั่ว ๆ ไปมีดังนี้คือ

1) การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การไปลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ประชาชนของไทยรู้จักดีมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง การเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญมาก ถ้าไม่มีการเลือกตั้งประเทศนั้นก็มีใช้ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยเมืองไทยนั้นมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 แต่เป็นการเลือกตั้งทางอ้อมเพราะประชาชนต้องเลือกผู้แทนในระดับท้องถิ่น และให้ผู้แทนท้องถิ่นไปเลือกผู้แทนราษฎรอีกทีหนึ่งปัจจุบันนอกจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกแล้ว เมืองไทยยังมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด กำนันผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาเขต (กรุงเทพฯ) และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอีกด้วย

2) การรณรงค์หาเสียง

ในประเทศไทยอาจแบ่งการรณรงค์หาเสียงเป็น 2 ระยะเวลา คือ

1. การรณรงค์หาเสียงในระยะเวลาที่ไม่มีพรรคการเมือง
2. การรณรงค์หาเสียงในระยะเวลาที่มีพรรคการเมือง

ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมท้ายบทต่อไปนี้

1. ประชาธิปไตย หมายถึง

.....

.....

2. ประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น.....ประเภท

.....

.....

.....

3. หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

.....

.....

.....

.....

.....

4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างไรบ้างกับการเมืองและการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

.....

.....

.....

.....

.....

5. รูปแบบของการมีส่วนร่วมคือ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 3

การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัวและการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชน

สาระสำคัญ

การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัวและการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชน :
เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับ บทบาทของสมาชิกในครอบครัว กฎหมายคุ้มครองสิทธิ เด็ก สตรีและเยาวชน แนวทางป้องกัน
ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

-ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทและสิทธิหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น อธิบายและสามารถป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
-ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทและสิทธิหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
และสามารถวิเคราะห์ปัญหาพร้อมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนเสนอคุณลักษณะของผู้นำชุมชนในการแก้ปัญหา
ที่สำคัญได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 บทบาทของสมาชิกในครอบครัว แนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
เรื่องที่ 2 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี
เรื่องที่ 3 กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

เรื่องที่ 1

บทบาทของสมาชิกในครอบครัว แนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว

บทบาทหน้าที่หลักของคู่สมรส

- ซื่อสัตย์ เคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- รับผิดชอบดูแลสามี ภรรยา และลูกให้มีความสุข
- ทำหน้าที่ของตนในครอบครัวให้สมบูรณ์
- ร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหายอย่างสันติ

บทบาทหน้าที่ของคุณพ่อคุณแม่

- เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก
- ดูแลเลี้ยงดูลูกให้เหมาะสมตามแต่ละช่วงวัย
- ดูแลสุขภาพของลูก
- ดูแลให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก
- อบรมสั่งสอนลูกให้มีลักษณะ ดังนี้
 - เป็นคนดี มีคุณธรรม และมีวินัยในการดำเนินชีวิต
 - มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี
 - มีกิริยามารยาทดี
 - ช่วยกันรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และรักษาความเป็นไทย
 - ปลุกฝังเจตคติที่ดีให้ลูกรักการเรียน
 - รู้จักการเลือกใช้ชีวิตในสังคม / การปรับตัว
 - สร้างประโยชน์ให้กับตนเองและสังคม
 - มีทัศนคติในการใช้ชีวิตครอบครัว อย่างมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน เคารพให้เกียรติ ช่วยแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันในครอบครัว
- สนับสนุนลูกให้ได้รับการศึกษา ตามกำลังและสติปัญญาอย่างเต็มที่
- ฝึกความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับลูก
- สอนให้ลูกได้มี การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ เช่น ประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนา
- หาเลี้ยงครอบครัว และรู้จักเก็บออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น
- รับผิดชอบต่อตนเองและสมาชิกในครอบครัว
- เป็นหลักให้ลูกมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย / เป็นที่พึ่งของลูก
- ให้ทรัพย์สินเมื่อถึงโอกาสอันควร

บทบาทหน้าที่ของลูกหลาน

- ให้ความเคารพ เชื่อฟังคุณพ่อคุณแม่และญาติผู้ใหญ่
- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- ช่วยเหลืองานในครอบครัวด้วยความเต็มใจ
- ปฏิบัติตนเป็นคนดี ช่วยรักษาเกียรติยศวงศ์ตระกูล
- รู้จักใช้ และประหยัดทรัพย์สินของครอบครัว
- ดูแลตอบแทนบุญคุณคุณพ่อและคุณแม่ รวมทั้งผู้มีพระคุณยามท่านแก่ชรา หรือ เมื่อถึงเวลาอันสมควร

แนวทางการป้องกันและการแก้ไขปัญหาครอบครัว

การป้องกันปัญหาครอบครัว

1. การปรับตัวในสังคม ปัญหาครอบครัวไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับชุมชนและสังคมได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างครอบครัว และอาจกระทบต่อความเป็นอยู่และความปลอดภัยของสมาชิกในครอบครัว

2 . การปรับตัวทางเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัวทางด้านการปรับตัวทางเศรษฐกิจเนื่องมาจากในยุคปัจจุบันเศรษฐกิจมีลักษณะแปรปรวนขึ้นและลงตลอดเวลา ยิ่งในช่วงที่ผ่านมาเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ผู้คนตกงานและว่างงานเป็นจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งภายในครอบครัวได้อันเนื่องมาจากปัญหาและความเครียดทางด้านเศรษฐกิจ

3 . การปรับตัวทางด้านอารมณ์ ปัญหาครอบครัวอันเนื่องจากการใช้อารมณ์และความรู้สึกเข้าหากัน อาจส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การทะเลาะวิวาททำให้แตกแยก

4 . ปัญหาความไม่พร้อมในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ความสนใจและค่านิยมที่แตกต่างเป็นปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เนื่องมาจากภาวะของคู่สมรสยังไม่พร้อมที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน และขาดการประนีประนอมต่อกัน นอกจากนี้เกิดจากสาเหตุ ดังนี้

- 4.1 สมาชิกขาดความรับผิดชอบ
- 4.2 ขาดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน
- 4.3 การมีบุคลิกภาพที่ไม่สามารถเข้ากันได้
- 4.4 ความไม่ซื่อตรงต่อกัน
- 4.5 ปัญหาความขัดแย้งต่อญาติพี่น้อง

หลักการแก้ไขปัญหาครอบครัว

1. การใช้เหตุผลต่อกัน ในการดำรงชีวิตร่วมกันมักจะมีเหตุทำให้เกิดปัญหาอยู่เสมอ จึงควรหาต้นเหตุของปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหอย่างมีสติและรอบคอบเป็นพื้นฐานเพื่อหาความเข้าใจกัน

2 . การรู้จักประนีประนอม เมื่อบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตแต่ต้องอาศัยเข้ามาอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความคิดและปฏิบัติที่แตกต่าง ดังนั้นบุคคลภายในครอบครัวควรต้องหาจุดกึ่งกลางในการปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สภา

- 3 . การให้ความรักต่อกัน ปัญหาครอบครัวมักเกิดความไม่เข้าใจกันทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้จะสร้างความแตกแยกให้กับครอบครัว ดังนั้นหากบุคคลใช้ความรักที่ต่อกันก็จะสามารถยุติปัญหาต่างได้
- 4 . การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือการทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวได้ดี สามารถสร้างความสุขให้กับตนเองและครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์

เรื่องที่ 2

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมในพื้นที่พื้นที่หนึ่ง และมักจะเป็นสังคมขนาดเล็ก

1. รักษาสุขลักษณะของชุมชน

เป็นหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนทุกคนจะต้องช่วยเหลือกันทำให้ชุมชนของตนมีสุขลักษณะที่ถูกต้อง สะอาด ตามหลักอนามัย คือ

- ช่วยกันรักษาความสะอาดของชุมชน เช่น ถนนหนทาง
- ช่วยกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ
- ทำลายที่เพาะพันธุ์ เช่น ยุงลาย หรือที่แพร่เชื้อโรค
- ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่กำจัดโรคระบาด

2. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

- รักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร
- ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งของที่เป็นสาธารณสมบัติ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ
- ช่วยกันและไม่ทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุในชุมชน ไม่ให้เกิดความเสียหาย ขำรุต ทรุตโทรม

3. ป้องกันภัยในชุมชน

- ช่วยกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน
- ช่วยสอดส่องให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปราบปรามโจรผู้ร้าย
- ช่วยกันหาวิธีป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้ายด้วยตนเอง
- ช่วยกันคิดหาวิธีการช่วยเหลือกัน เมื่อถูกปล้น หรือทำร้าย
- ช่วยกันตรวจตราป้องกันการลักขโมยทรัพย์สินของส่วนรวม
- ให้ความร่วมมือและเป็นกำลังสำคัญกับทางราชการอย่างเต็มที่

4. พัฒนาชุมชน

1. การพัฒนาด้านวัตถุ : ถนนหนทาง สถานที่พักผ่อนของคนในหมู่บ้าน สระน้ำ บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ
2. การพัฒนาด้านจิตใจ : จัดงานทำบุญและงานประเพณี ส่งเสริมการศึกษาแก่สมาชิกในชุมชน ฯลฯ

คุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่ดี

- 1) มีความรู้ ยิ่งมีความรอบรู้มาก ฐานะแห่งความเป็นผู้นำจะยิ่งมั่นคง
- 2) มีความคิดริเริ่ม ต้องคิดก่อนทำ จะทำให้มีเหตุผลในการทำงานเป็นที่วางใจของลูกน้อง
- 3) มีความกล้าหาญ ไม่กลัวอันตรายหรือความลำบาก ควบคุมความกลัวไว้ได้ทั้ง กายวาจา ใจ
- 4) มีความเด็ดขาด สามารถตัดสินใจได้ทันที่
- 5) มีความแนบเนียน ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยอาการวาจาที่เหมาะสม
- 6) มีความยุติธรรม วางตนเป็นกลางไม่เอนเอียงก่อประโยชน์หรือโทษต่อใคร
- 7) มีท่าทางดี ทำให้ผู้อื่นเลื่อมใสศรัทธา
- 8) มีความอดทนต่อการปฏิบัติภารกิจหน้าที่อย่างต่อเนื่อง
- 9) มีความกระตือรือร้น มีใจจดจ่อเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ
- 10) มีความไม่เห็นแก่ตัว คือขจัดสุขหรือผลประโยชน์ของตน มีความซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมา ไม่ทำลายผู้อื่น คุ่มครอง รักษาและให้สิทธิแก่ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรม
- 11) มีความตื่นตัว ระมัดระวัง สุขุมรอบคอบ
- 12) มีดุลพินิจ พิจารณาส่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง
- 13) มีความสงบเสถียรไม่หือหือ โส ไม่ภาควุไมใจอย่างไรเหตุผล
- 14) มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจใส่เรื่องทุกข์เรื่องสุขของลูกน้องให้มาก
- 15) มีความจงรักภักดี ต่อหน้าที่ ต่อผู้อื่น ต่อหมู่คณะต่อส่วนรวม เพื่อจะได้เป็นที่ไว้วางใจของผู้ได้บังคับบัญชา
- 16) สังคมดี ปรับตนให้เข้ากับสังคมอย่างถูกต้อง
- 17) การบังคับตนเอง บังคับจิตใจและอารมณ์มิให้แสดงกริยาอาการที่ไม่เหมาะสมต่อผู้อื่น

คุณสมบัติผู้นำที่ดี

การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ความรู้ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดี หัวหน้างานจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด ฐานะแห่งความเป็นผู้นำก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้น

1. ความริเริ่ม (Initiative) ความริเริ่ม คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่ง หรือความสามารถแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเอง ความ ริเริ่มจะเจริญงอกงามได้ หัวหน้างานจะต้องมีความกระตือรือร้น คือมีใจจดจ่องานดี มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีพลังใจที่ต้องการความสำเร็จอยู่เบื้องหน้า

2. มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด (Courage and firmness)

ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใดๆ ทั้งทางกายวาจา และใจผู้นำที่มีความกล้าหาญ จะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

3. การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations)

ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

4. มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต (Fairness and Honesty)

ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก

5. มีความอดทน (Patience)

ความอดทน จะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้ อย่างแท้จริง

6. มีความตื่นตัวแต่ไม่ตื่นตูม (Alertness)

ความ ตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท ไม่ยืดเยื้อขาดความกระฉับกระเฉง มีความฉับไวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์ความ ตื่นตัวเป็นลักษณะที่แสดงออกทางกาย แต่การไม่ตื่นตูม เป็นพลังทางจิตที่จะหยุดคิดไตร่ตรองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ดุลยพินิจที่จะพิจารณาสิ่งต่างๆ หรือเหตุต่างๆ ได้อย่างถูกต้องพุดง่าย ๆ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักควบคุมตัวเองนั่นเอง (Self control)

7. มีความภักดี (Loyalty)

การ เป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวมและต่อองค์กร ความภักดีนี้ จะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และปกป้องภัยอันตรายในทุกทิศได้เป็นอย่างดี

8. มีความสงบเสถียรไม่ถือตัว (Modesty)

“ผู้นำที่ดีจะต้องไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่วางอำนาจ และไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผลความสงบเสถียรนี้ ถ้ามีอยู่ในหัวหน้างานคนใดแล้ว ก็จะทำให้ลูกน้องมีความนับถือ และให้ความร่วมมือเสมอ”⁷

⁷ ศิริพงษ์ ศรีชัยมัยรัตน์ “กุญแจสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารคน” หน้า 25 -28

เรื่องที่ 3

กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

ความหมายของกฎหมาย

กฎหมาย คือ ข้อบังคับกติกาของรัฐหรือของชาติ กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บังคับ ควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม ให้ปฏิบัติตาม หากมีการฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดและได้รับโทษตามที่กำหนดไว้

2. ลักษณะสำคัญของกฎหมาย

1. **กฎหมายมีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์** กล่าวคือ ต้องเป็นข้อบังคับที่เป็นมาตรฐาน ใช้วัดและกำหนดความประพฤติของสมาชิกในสังคมได้ว่าถูกหรือผิด ทำได้หรือไม่ได้ เป็นต้น
2. **กฎหมายกำหนดความประพฤติของบุคคล** กล่าวคือ กฎหมายควบคุมแต่ความประพฤติของบุคคลเท่านั้น มิได้ก้าวล่วงเข้าไปถึงจิตใจ จึงอาจกล่าวได้ว่าศาสนา ศีลธรรม และจารีตประเพณีควบคุมมนุษย์ได้ลึกซึ้งยิ่งกว่ากฎหมาย
3. **กฎหมายมีสภาพบังคับ** สภาพบังคับของกฎหมายนั้นมีทั้งที่เป็นผลร้าย เช่น โทษทางอาญา และผลดี เช่น การลดภาษีเงินได้
4. **กฎหมายมีกระบวนการอันเป็นกิจจะลักษณะ** ในอดีต สำหรับการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายบางทีก็ใช้ระบบตาต่อตาฟันต่อฟัน แต่สังคมสมัยใหม่ซึ่งมีการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ กล่าวคือ รัฐออกกฎหมายและรัฐเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย รัฐสมัยใหม่จะไม่ยอมให้มีการบังคับใช้กฎหมายโดยประชาชนเลย เพราะจะทำให้คนที่แข็งแกร่งกว่ากระทำเกินเลยต่อคนที่อ่อนแอกว่าได้ กับทั้งจะเกิดความวุ่นวายประการอื่น ๆ

3. ความสำคัญของกฎหมาย

- 3.1 สร้างความสงบเรียบร้อยในสังคม
- 3.2 แก้ไขข้อขัดแย้งในสังคม

4. ที่มาของกฎหมาย

- 4.1 มาจาก ผู้มีอำนาจสูงสุดของสังคมของรัฐหรือประเทศ
- 4.2 มาจากจารีตประเพณี
- 4.3 มาจากความเชื่อในเทพเจ้า วิญญาณบรรพบุรุษ หรือคำสั่งสอนของศาสนาของศาสนาต่างๆ
- 4.4 มาจากความยุติธรรม หรือความเป็นธรรมทางสังคม
- 4.5 มาจากความคิดเห็นของนักปราชญ์หรือนักวิชาการทางกฎหมาย
- 4.6 มาจากคำพิพากษาของศาล

การใช้กฎหมาย ใช้ในราชอาณาจักร ราชอาณาจักร ได้แก่

1. ส่วนของประเทศที่เป็นพื้นดิน แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง บาง
2. ส่วนของทะเลอันเป็นอ่าวไทย และส่วนที่ห่างออกจากชายฝั่ง 200 ไมล์ทะเล

3. พื้นอากาศ เนื้อข้อ 1 และ 2

สำหรับการกระทำความผิดบนอากาศยานไทย และเรือไทย ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักรไทย และจะถูกลงโทษโดย กฎหมายไทย

การบังคับใช้กฎหมาย

ใช้ตั้งแต่กำหนดให้มีผลบังคับใช้ การกำหนดให้กฎหมายมีผลบังคับใช้นั้น ก็จะมีหลายลักษณะ เช่น

1. บังคับใช้ทันทีในวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
2. มีผลบังคับในวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
3. มีผลบังคับเมื่อพ้นระยะเวลา ที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เช่น เมื่อพ้นกำหนด 30 วันแล้ว จึงมีผลบังคับใช้

โดยทั่วไปจะเป็นกฎหมายที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ และประชาชน ได้เตรียมตัวเพื่ออยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมาย ดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายให้ประชาชนสวมหมวกนิรภัย ต้องให้เวลาเพื่อบริษัทสามารถผลิต และประชาชน จะได้ซื้อหาหมวกให้ได้ทั่วถึงเสียก่อน จึงจะบังคับใช้กฎหมาย

การยกเลิกกฎหมาย

โดยทั่วไปการยกเลิกกฎหมาย จะมี 2 ลักษณะ คือ

1. ยกเลิกโดยตรง
2. ยกเลิกโดยปริยาย

การยกเลิกโดยตรง คือ การระบุงยกเลิกกฎหมายนั้น ๆ ไว้ในกฎหมายฉบับที่ออกมาใช้บังคับใหม่ เป็นลักษณะการออกกฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่านั้นเอง

การยกเลิกโดยปริยาย คือ การที่กฎหมายฉบับนั้น ๆ เลิกบังคับใช้ไปเอง โดยที่ไม่ต้องมีกฎหมายฉบับใหม่ออกมา ระบุงหรือบัญญัติให้ยกเลิกแต่ประการใด นั่นคือ กฎหมายฉบับดังกล่าว อาจมีกำหนดระยะเวลาในการบังคับใช้เอาไว้ในตัวเอง ดังนั้นเมื่อหมดระยะเวลาตามที่ระบุ ก็ถือว่ากฎหมายถูกยกเลิกไปเองโดยปริยาย

กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

1. การทะเบียนราษฎร

- บุตรเกิด ถ้าเกิดในบ้าน ให้เจ้าบ้านแจ้ง ถ้าเกิดนอกบ้าน ให้มารดาแจ้งภายใน 15 วัน นับแต่วันเกิด
- ชื่อบุตร ให้เจ้าบ้าน บิดา หรือมารดาแล้วแต่กรณี แจ้งชื่อบุตรพร้อมกับการแจ้งเกิด ถ้าจะเปลี่ยนชื่อให้แจ้งภายใน 6 เดือนนับแต่วันแจ้งชื่อครั้งแรก
- ย้ายบ้าน ให้ผู้ย้ายหรือผู้ที่เจ้าบ้านมอบอำนาจแจ้งออกจากบ้านเดิมภายใน 15 วัน และเมื่อไปอยู่บ้านใหม่ให้แจ้งภายใน 15 วันเช่นกัน
- คนตาย ถ้าในบ้านให้เจ้าบ้านแจ้ง ถ้าตายนอกบ้านให้ผู้ที่ไปกับผู้ตาย หรือผู้ที่พบศพเป็นผู้แจ้ง ภายใน 24 ชม. นับแต่เวลาตายหรือเวลาพบศพ แจ้งที่ไหน กรณีบุตรเกิด ตั้งชื่อบุตร ย้ายบ้านหรือคนตาย ให้แจ้งดังนี้
- ในเขตเทศบาล : ให้แจ้งที่สำนักงานท้องถิ่นซึ่งตั้งอยู่ที่สำนักงานเทศบาล
- นอกเขตเทศบาล : ให้แจ้งที่สำนักทะเบียนตำบล (บ้านกำนัน) หรือสำนักทะเบียนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง (เช่น เขตกรมทหาร)

ความผิด

- ถ้าไม่แจ้งเกิดภายในกำหนดเวลา มีความผิดตามกฎหมาย มีโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

- ถ้าไม่แจ้งการตายภายในเวลาที่มีความผิดตามกฎหมาย มีโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

2. บัตรประจำตัวประชาชน

- คนไทยซึ่งมีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปจนถึง 70 ปี บริบูรณ์ ต้องไปขอทำบัตรที่อำเภอหรือที่ว่าการเขตภายใน 60 วัน นับตั้งแต่วันที่อายุครบ 15 ปีบริบูรณ์
- บัตรประจำตัวประชาชนชำรุดหรือสูญหาย ต้องยื่นคำร้องขอมีบัตรใหม่ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่บัตรเดิมชำรุดหรือสูญหาย (ต้องไปแจ้งบัตรหายที่สถานีตำรวจ)
- อายุของบัตร กำหนดใช้ได้ 6 ปี เมื่อถึงกำหนดสิ้นอายุบัตรต้องไปติดต่อขอทำบัตรใหม่ภายใน 60 วันนับตั้งแต่วันที่สิ้นอายุ ณ อำเภอท้องที่ที่มีชื่อในทะเบียนบ้าน

ความผิด

- ผู้ถือบัตรผู้ใดไม่อาจแสดงบัตรได้ในเมื่อเจ้าพนักงานขอตรวจ มีโทษปรับไม่เกิน 100 บาท
- ผู้ไม่มีสัญชาติไทยยื่นคำร้องขอมีบัตรโดยแจ้งข้อความเท็จต่อเจ้าพนักงานว่าตนมีสัญชาติไทย มีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาทหรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ไม่ยื่นคำร้องขอมีบัตรภายในกำหนดเวลา มีโทษปรับไม่เกิน 500 บาท
- บัตรหมดอายุไม่ต่อบัตรภายในกำหนด มีโทษปรับไม่เกิน 200 บาท

3. การรับราชการทหาร

- กำหนดเวลาแสดงตนลงบัญชีทหารกองเกิน ชายไทยอายุย่างเข้า 18 ปี ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินในเดือนพฤศจิกายนของปีที่ย่างเข้า 18 ปี
- สถานที่แสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินคือที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอที่เป็นภูมิลำเนาทหาร

4. การรักษาความสะอาด

- ห้ามขีดเขียน วาดรูปวาดภาพบนรั้วผนังอาคาร ต้นไม้ หรือสิ่งใดในที่สาธารณะ หรือเห็นได้จากที่สาธารณะนั้น ถ้าฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 200 บาท
- ห้ามติดตั้ง ดาก วางหรือแขวนสิ่งใดๆ ในที่สาธารณะหรือมองเห็นได้จากที่สาธารณะโดยไม่บังควรหรือทำให้มองดูแล้วไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้าฝ่าฝืนมีโทษปรับ 200 บาท
- ห้ามขว้าง สั่งหรือถ่มน้ำลาย น้ำมูก น้ำหมาก เสมหะหรือทิ้งสิ่งใดๆ ลงบนท้องถนน พื้นรถ หรือเรือสาธารณะ โรงมหรสพ ร้านค้า หรือที่สาธารณะ ถ้าฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 100 บาท

5. การเรียไร

- ผู้ทำการเรียไร ต้องมีใบอนุญาตให้ทำการเรียไรติดตัวและต้องออกใบรับให้ผู้บริจาค

6. หนังสือมอบอำนาจ

- การมอบอำนาจเป็นการตั้งตัวแทนเพื่อทำการสำหรับการมอบอำนาจให้กระทำการเกี่ยวกับที่ดินเป็นเรือสำคัญควรใช้หนังสือมอบอำนาจของกรมที่ดิน

7. เอกเทศสัญญา

- กู้ยืม การกู้ยืมเงินเกินกว่าห้าสิบบาท จะต้องหลักฐานเป็นหนังสือแสดงว่ามีการกู้ยืมเงินกันจริงและต้องลงลายมือชื่อผู้กู้ด้วย กฎหมายให้คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 15 บาทต่อปี
- การจำนอง คือการกู้ยืมโดยมีทรัพย์สิน เป็นประกันโดยทั่วไปได้แก่ ที่ดิน บ้านพร้อมที่ดิน เรือยนต์ (5 ต้นขึ้นไป) สัตว์พาหนะ ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ความ หรือสิ่งหาทรัพย์สินอื่น ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะกาล โดยทรัพย์สินยังอยู่ที่ผู้จำนอง การจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่
- เช่าซื้อ ต้องทำเป็นหนังสือและปิดอากรแสตมป์แต่วันแต่เช่าซื้อเครื่องมือการเกษตรไม่ต้องปิดอากรแสตมป์

- เช่าทรัพย์ เช่าบ้านหรือที่ดินไม่เกิน 3 ปี ต้องทำเป็นหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้เช่าและผู้ให้เช่า หากเกิน 3 ปี ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

8. กฎหมายที่ดิน

- เมื่อโฉนดใบจองหรือ น.ส.3 ชำรุด สูญหายหรือเป็นอันตรายต้องติดต่ออำเภอหรือสำนักงานทะเบียนที่ดิน เพื่อขอออกใบใหม่หรือใบแทน มิฉะนั้นผู้อื่นที่ได้หนังสือสำคัญไปอาจนำไปอ้างสิทธิ ทำให้เจ้าของเดิมเสียประโยชน์ได้
- ที่ดินมีโฉนด เจ้าของควรดูแลรักษาให้ดี อย่าทอดทิ้งหรือปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า หากมีผู้ครอบครองก็หาทางไล่ออกไปเสีย มิฉะนั้นเจ้าของจะเสียสิทธิไป นอกจากนี้ หากมี ส.ค.1 ก็ควรหาทางขอ น.ส.3 แล้วต่อไปก็ขอให้โฉนดเสียให้เรียบร้อยเพราะทำให้ได้ประโยชน์มากขึ้นและปลอดภัยจากการเสียสิทธิมากขึ้น
- ที่ดินมีโฉนด อย่าทอดทิ้งหรือปล่อยให้รกร้างหรือให้คนอื่นครอบครองไว้นานๆ อาจเสียสิทธิได้เช่นกัน
- การทำนิติกรรม ต้องทำให้สมบูรณ์ตามกฎหมายโดยทำที่อำเภอหรือสำนักงานทะเบียนที่ดิน

9. อาวุธปืน

- ผู้ที่ประสงค์จะขอมีอาวุธปืน เพื่อใช้หรือเก็บไว้ป้องกันตัวหรือทรัพย์สิน ให้ยื่นคำร้องขอตามแบบ ป.1 ต่อนายทะเบียนท้องที่
- กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผู้บังคับการกองทะเบียนกรมตำรวจ
- จังหวัดอื่นๆ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนท้องที่จังหวัด
- การแจ้งย้ายอาวุธปืน เมื่อผู้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนย้ายภูมิลำเนา ต้องแจ้งย้ายอาวุธปืนต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับแต่วันย้าย และถ้าย้ายไปต่างท้องที่ให้แจ้งการย้ายต่อนายทะเบียนท้องที่ใหม่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ย้ายไปถึงอีกด้วย
- การรับมรดกปืน เป็นหน้าที่ของทายาทหรือผู้ครอบครอง ต้องไปแจ้งการตายต่อนายทะเบียนท้องที่ ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันทราบการตายและยื่นคำร้องขอรับมรดกอาวุธปืนนั้นต่อไป
- ใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดอ่านไม่ออก ให้ยื่นคำร้องขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบเหตุ
- อาวุธปืนหายหรือถูกทำลาย ให้เจ้าของแจ้งเหตุพร้อมด้วยหลักฐานและส่งมอบใบอนุญาตต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนอยู่หรือนายทะเบียนท้องที่ที่เกิดเหตุภายใน 15 วัน นับแต่วันทราบเหตุ
- ความผิดและโทษของอาวุธปืน
 - มีและพกอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี ปลดปล่อยตั้งแต่ 2,000 บาทถึง 20,000 บาท
 - พกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาตให้พก เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
 - ผู้ใดพกพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผย หรือพาไปที่ชุมนุมที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 1,000 บาท ถึง 10,000 บาท แม้ว่าผู้นั้นจะได้รับอนุญาตพกพาอาวุธปืนหรือกรณีเร่งด่วนก็ตาม

กิจกรรมท้ายบทที่ 3

ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมท้ายบทต่อไปนี้

1.ครอบครัว หมายถึง

.....

.....

2.บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว

พ่อ.....มีหน้าที่.....

แม่.....มีหน้าที่.....

ปู่ ตา.....มีหน้าที่.....

ย่า ยาย.....มีหน้าที่.....

ลูก.....มีหน้าที่.....

หลาน.....มีหน้าที่.....

3.ให้ผู้เรียนตัดข่าวที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัวจากหนังสือพิมพ์ นำมาวิเคราะห์ ถึงปัญหา สาเหตุ พร้อม
ทั้งหากเป็นตัวผู้เรียน ผู้เรียนมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

ปัญหา	สถานที่	วัน เดือน ปี
สาเหตุปัญหา	ติดภาพข่าว	
ผลที่เกิดขึ้น		
แนวทางแก้ไข(เพื่อป้องกันปัญหา)		

4.หลักการแก้ปัญหาคือ

.....

.....

.....

.....

5.ชุมชนหมายถึง.....

6. ^{ผู้} _{ปู} หมายความว่า.....

7. ลักษณะผู้นำที่ดี

.....

.....

8. หากชุมชนของผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ผู้เรียนมีวิธีตัดสินใจอย่างไรในการเลือกผู้นำคนใหม่ จงอธิบายมาพอเข้าใจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.กฎหมาย (law) หมายถึง.....

10.กฎหมาย มาจากที่ไหน.....

11.กฎหมาย ใช้เมื่อไหร่.....

12.ราชอาณาจักร คือ.....ได้แก่.....

บทที่ 4

หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

สาระสำคัญ

หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ : เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

-ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจความหมายความสำคัญของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตประจำวันได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

เรื่องที่ 2 หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

เรื่องที่ 1

ความหมายความสำคัญของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ความหมายของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

หลักธรรม คือ หลักธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและวางเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางที่เพียงพอแก่การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องร้อยรัด อันได้แก่ ราคะ(ความกำหนัดเพติดเพลินยินดี) โทสะ(ความโกรธพยาบาทอาฆาต) โมหะ(ความหลงมกมายไร้สาระมีเหตุผลอันพิสูจน์ไม่ได้) เพื่อความหลุดพ้นจากความเป็นทาส เพื่อความเป็นอิสระอย่างแท้จริง

ความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เพราะคนไทยส่วนใหญ่และพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์นับถือพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อชาติไทย พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติไทย

1. ด้านการศึกษา

สมัยโบราณ การศึกษาของเด็กไทยเริ่มต้นที่วัดโดยชาวบ้านมักพาลูกหลานที่เป็นผู้ชาย ไปฝากฝังให้เล่าเรียนเขียนอ่านกับพระสงฆ์ รวมทั้งได้รับการอบรมสั่งสอนทางด้านศีลธรรมจรรยาควบคู่ไปด้วย ในปัจจุบันจะมีทั้งโรงเรียนของรัฐบาลและของเอกชนตั้งขึ้นมากมาย แต่โรงเรียนหลายๆแห่งก็จัดสร้างขึ้นในวัดหรืออาศัยที่ดินของวัดปลูกสร้าง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการวางรากฐานของการศึกษาของไทย

2. ด้านสังคม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยเหลือหลอมพฤติกรรมของคนในสังคม ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกรุณาต่อผู้อื่น รู้รักสามัคคี ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนามีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตให้คนเรารู้จักพึงพาตนเอง รู้จักยึดมั่นในคุณธรรมโดยเน้นความสงบสุขทางด้านจิตใจ และเน้นให้เห็นประโยชน์ของธรรมะ ไม่ยึดติดกับสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดความทุกข์

3. ด้านศิลปวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงต่างๆ หลายแขนง เช่น จากแรงศรัทธาที่ชาวพุทธมีต่อศาสนาทำให้อารมณ์ร่วมใจกันก่อสร้างวัด ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่มีความงดงามมีการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังเพื่ออธิบายคำสอนและพุทธประวัติ คำสอนจากชาดกต่างๆทำให้เกิดงานวรรณกรรมของไทยหลายเรื่องเกิดงานพุทธปฏิมา หรือรูปแทนองค์พระพุทธเจ้า สะท้อนศิลปะและความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย

นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังเป็นบ่อเกิดวัฒนธรรม ประเพณีของไทยหลายประการ เช่น มารยาทชาวพุทธ ได้แก่การไหว้ ประเพณีต่างๆ เช่น การเกิด การแต่งงาน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่

พระพุทธศาสนาหลักธรรมในการพัฒนาชาติไทย

1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้ชาวพุทธเชื่อมั่นในเหตุและผล

ความเชื่อดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาที่มีลักษณะ 3 ประการ คือ **เชื่อมั่นในความดีงามของมนุษย์** **เชื่อมั่นในกฎแห่งกรรมและผลของการกระทำ** **เชื่อมั่นว่าคนเราต้องรับผิดชอบต่อการกระทำและผลของการกระทำของตน**

2. พระพุทธศาสนาเน้นให้คนรู้จักฝึกอบรมตนเอง

รู้จักการพึ่งพาตนเองโดยมีโดยมีหลักธรรมที่มุ่งให้คนรู้จักฝึกอบรมตนเองทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) ฝึกฝนพัฒนาทางด้านจิตใจ (สมาธิ) และพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิด รู้เหตุผล (ปัญญา) จากหลักธรรมดังกล่าวถ้าชาวพุทธฝึกฝนและปฏิบัติตามก็จะนำไปสู่การพัฒนาชาติไทย

3. พระพุทธศาสนามีแนวคิดและหลักคำสอนแบบวิทยาศาสตร์

คือสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง ไม่ให้เชื่อเรื่องมมาย ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน วิธีคิดแบบเป็นเหตุเป็นผลนี้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาในระดับบุคคลและระดับชาติ⁸

หลักธรรมในการดำรงชีวิต

หลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

ศาสนาแต่ละศาสนามีจุดมุ่งหมายสูงสุดแตกต่างกัน

กัน เช่น พระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การเข้าถึงพระ

นิพพาน ศาสนาคริสต์มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การเข้าถึงพระเป็นเจ้า เป็นต้น แต่ทุกศาสนามุ่งสอนให้คนทำความดี ไม่กระทำความชั่ว ซึ่งถือเป็นจริยธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

1. การพึ่งพาตนเอง เป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานที่ ทุกคนควรยึดถือปฏิบัติ เพราะคนเราทุกคนเมื่อเกิดมาแล้ว ควรต้องช่วยเหลือตนเองโดยไม่พึ่งพาคนอื่นไปเสียหมด เพราะถ้าหากเราสามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง เราก็เกิดภาคภูมิใจในผลงานที่ทำ และถ้าหากเราได้ช่วยเหลือตนเองเต็มกำลังความสามารถแล้ว ผู้อื่นก็อยากจะช่วยเหลือเรา

⁸ เอกรินทร์ สัมหาศาล และคณะ. พระพุทธศาสนา ป.5. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

2. ความกตัญญูทดแทน เป็นหลักธรรมที่เป็นลักษณะ ของคนดี เพราะคนดีนั้นต้องรู้จักสำนึกในบุญคุณของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง และเมื่อสำนึกในบุญคุณแล้วต้องรู้จักตอบแทนพระคุณของผู้นั้นด้วย เช่น พ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณต่อเรา เราจึงต้องตอบแทนพระคุณของท่าน เป็นต้น ผู้ที่มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้พบเห็น

3. ความมีระเบียบวินัย เป็นหลักธรรมที่เป็นสิ่ง จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะระเบียบวินัยเป็นความสามารถในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับของคนในกลุ่ม เมื่อมีคนจำนวนมากอยู่ร่วมกัน จึงจำเป็นต้องอาศัยระเบียบวินัยเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เหมือน ๆ กัน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

4. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ประเพณีไทย เป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะความเป็นไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่ไม่เหมือนกับชาติอื่น เราในฐานะที่เป็นคนไทยจึงควรช่วยกันรักษา วัฒนธรรมประเพณีไทยที่ดีงาม เช่น วัฒนธรรมในการแสดงความเคารพ วัฒนธรรมในการแสดงความนับถือผู้อาวุโส รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ

หลักการกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ สามารถจูงใจและผูกใจคนไว้ได้อย่างแน่นแฟ้น มนุษย์จะนำศาสนาที่คนนับถือติดตัวไปปฏิบัติหรือเผยแพร่ในที่ใหม่ ศาสนาไม่ใช่ของที่อยู่กับที่แต่จะอยู่ตรงที่หนึ่งที่ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ยังไม่อพยพไปไหน บุคคลที่เกิดมาในศาสนาใดก็จะนับถือศาสนานั้น และมีความประพฤติคล้ายกับบุคคลที่นับถือศาสนานั้นๆ เช่น เด็กฝรั่งที่ถูกเลี้ยงแบบไทยและให้นับถือศาสนาพุทธ ก็จะมีพฤติกรรมและความคิดอ่านไปในแบบไทยๆ เป็นต้น ศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม โดยเฉพาะหลักการที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตซึ่งทุกศาสนามีความ สอดคล้องกัน โดยการยึดมั่นในการทำ ความดี ความสอดคล้องกันของหลักการของแต่ละศาสนาทำให้บุคคลเข้าใจกัน อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข หลักธรรมที่ศาสนิกชนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน มีดังนี้

1. การทำความดี ละเว้นความชั่ว แนวทางการปฏิบัติของแต่ละศาสนาแตกต่างกันแต่ทุกศาสนาก็สอนให้ทำความดี และ ละเว้นความชั่วทั้งนั้น เช่น ศีล5 ของศาสนาพุทธ บัญญัติ 10 ประการของศาสนาคริสต์และหลักศรัทธา 6 ประการ กับหลักปฏิบัติ 5 ประการของศาสนาอิสลาม เป็นต้น

2. การพัฒนาตนเองและการพึ่งตนเอง ศาสนาต่างๆ สอนให้คนพึ่งตนเองและพัฒนาตนเองเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข โดยเฉพาะศาสนาพุทธที่มีพุทธศาสนาสัญญาว่า “อตฺตาหิ อตฺตาโน นาโถ” หมายถึง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ศาสนาพราหมณ์มีหลักอาศรม 4 ในข้อพรหมจารี ที่ให้นักศึกษาเล่าเรียนและในข้อคฤหัสถ์ที่ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง ศาสนาอิสลามสอนให้คนใฝ่หาความรู้ตั้งแต่เกิดจนตาย

3. ความยุติธรรม ความเสมอภาคและเสรีภาพ คำสอนของศาสนาจะเน้นในเรื่องเหล่านี้เพราะทุกเรื่องจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระพุทธเจ้าตรัสว่าชาติตระกูลไม่ได้เป็นเครื่องกำหนดความแตกต่างของบุคคล คนที่เกิดมาเท่าเทียมกันทั้งนั้นและสอนให้ทุกคนอยู่ภายใต้ข้อคิด 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติและภยาคติ ศาสนาอิสลามก็สอนให้ดำรงความยุติธรรมอย่าถือตามอารมณ์ใครในการรักษาความ ยุติธรรมแม้บางครั้งจะกระเทือนต่อตนเอง บิดามารดา หรือญาติบ้างก็ตาม

4. การเสียสละหรือการสังคมสงเคราะห์ศาสนาต่างๆ สอนให้มีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันด้วยความ เมตตากรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทน เช่นพุทธศาสนามีหลักการสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาอิสลามมีการบริจาคซากาต แก่ผู้ขัดสน ศาสนาคริสต์ก็จะเน้นให้มนุษย์เสียสละให้อภัย เอื้อเฟื้อ เป็นต้น

5. ความอดุสาหะและความพยายาม ทุกศาสนาสอนให้คนมีความอดุสาหะ มีความเพียร อดทนและมีความพยายามอันจะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จพร้อมทั้งพัฒนาตัว เองอยู่เสมอ ศาสนาพุทธมีคติเตือนใจว่า ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น หรือหลักคำสอนอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ศาสนาอิสลามมีการละหมาดวันละ 5 ครั้งจึงถือว่าเป็นความพยายามที่จะขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์

6. ความรักความเมตตา คำสอนทุกศาสนาจะเน้นเรื่องความรักความเมตตา เพราะการที่คนเราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันตินั้น ความรักความเมตตาเป็นสื่อสำคัญอีกทั้งยังเป็นจริยธรรมของศาสนาคริสต์ ในพุทธศาสนาก็มีพุทธศาสนาสัญญาว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก

7. ความมีคุณธรรมอดทน อดกลั้น เกือบทุกศาสนา มีบทบัญญัติและข้อปฏิบัติในเรื่องนี้เหมือนกัน เช่น ศีลของศาสนาพุทธ บัญญัติ 10 ประการของศาสนาคริสต์ การถือศีลอดของศาสนาอิสลาม ทุกข้อปฏิบัติคือการให้คนมีคุณธรรม อดทนและอดกลั้น

8. การยกย่องเคารพบิดามารดาถือเป็นหลักสำคัญของศาสนาต่างๆ ว่าบุพการีเป็นสิ่งควรยกย่องในศาสนาพุทธ กล่าวไว้ว่าบิดา มารดาเป็นพระพรหมของลูก ศาสนาคริสต์มีไว้ในบัญญัติ 10 ประการ ข้อที่ 4 ว่า จงนับถือบิดา มารดา เป็นต้น

9. การไม่แบ่งชั้นวรรณะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า กำเนิดชาติตระกูลมิได้ทำให้บุคคลเป็นพราหมณ์เป็นกษัตริย์ เป็นพ่อค้า ความประพฤติของบุคคลเป็นเครื่องกำหนดบุคคล ทุกคนเท่าเทียมกัน ศาสนาอิสลามถือเป็นหลักสำคัญว่า หลักศรัทธาและหลักบัญญัติต้องอยู่ในเงื่อนไขการไม่แบ่งชั้นวรรณะอย่างชัดเจน

10. ไม่เสพสุรา ไม่เล่นการพนัน ไม่พูดจาขยายความ เป็นพื้นฐานของทุกศาสนาที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นสิ่งไม่ควรทำ เช่น ศีลในศาสนาพุทธ บัญญัติ 10 ประการในศาสนาคริสต์หลักบัญญัติในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

กัตถัญญกตเวที เครื่องหมายของคนดี

คำว่า “กัตถัญญ” แปลว่า “การรู้คุณคน” ส่วนคำว่า “กตเวที” แปลว่าการตอบแทนผู้มีบุญคุณกับเรา ดังนั้นคำว่า กัตถัญญกตเวที จึงหมายถึง “การรู้คุณคนและตอบแทนผู้มีบุญคุณกับเรา” บุคคลผู้มีอุปการะแก่คนเรานั้นมีมากมาย แบ่งกว้าง ๆ ได้ 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. ทางสกุล ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น
2. ทางการศึกษา ได้แก่ ครูบาอาจารย์หรือบุคคลที่อบรมสั่งสอนเรา
3. ทางการปกครอง ได้แก่ พระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ทุกพระองค์
4. ทางศาสนา ได้แก่ องค์พระศาสดาของทุกศาสนา
5. ทางอื่น ได้แก่ ผู้มีอุปการะทางอื่น เช่น เพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

หลักธรรมในการดำรงชีวิต

ธรรมในการครองงาน

อิทธิบาท 4

คำว่า **อิทธิบาท** แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ

1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น
4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ธรรมในการครองตน

สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

1. ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจา นั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพัตินสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

ธรรมสำหรับการครองคน

ความหมายของพรหมวิหาร 4 พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและ บริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่

เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข

กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

อุเบกขา การรู้จักวางเฉย

หลักธรรมที่พึงนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

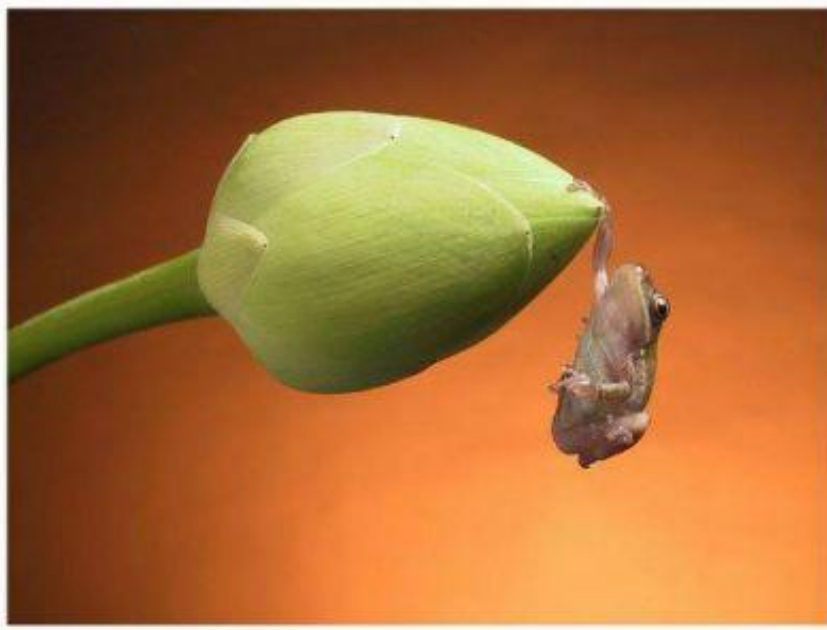
เรื่องที่ 2

หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

หลักคุณธรรม “เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ...ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต... ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ”⁹

หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

1. ทำงานอย่างผู้รู้จริง และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์
2. มีความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะและความถูกต้อง
3. ความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย และประหยัด
4. มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก
5. รับฟังความเห็นของผู้อื่น และเคารพความคิดที่แตกต่าง
6. มีความตั้งใจจริงและขยันหมั่นเพียร
7. มีความสุจริต และความกตัญญู
8. พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง
9. รักประชาชน
10. การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

⁹ ดร.สุทิน ลิ้มปิยะชาติ ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ.และมูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด

แนวทางการเรียนรู้และปฏิบัติตนตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

1. ทำงานอย่างผู้รู้จริง และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์

- ศึกษาหาความรู้ให้แตกฉานอยู่
- นำความรู้ไปใช้พัฒนาอาชีพ ร่วมใจอาสาพัฒนา วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม
- พุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสารการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่น วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของสังคมโลก

2. มีความอดทน มุ่งมั่น ยึดธรรมะและความถูกต้อง

- นำหลักธรรมมาใช้ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เช่น ซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี เมตตา กรุณา ให้อภัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ
- อดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน / ท้องถิ่นและสังคม ร่วมกันเจรจาพูดคุย ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือคลี่คลายปัญหาหรือหาข้อตกลงร่วมกันอย่างสันติวิธี
- ควรศึกษาข้อเท็จจริงและข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่ควรใช้อารมณ์และความรุนแรงในการแก้ปัญหา

3. ความอ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย และประหยัด

- มีความสุภาพ เกรงใจและให้เกียรติกัน
- มีสัมมาคาราวะ
 - ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ความพอประมาณ
- ความมีเหตุผล
- ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว
- เงื่อนไข ความรู้ คุณธรรม

4. มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่เป็นหลัก

- ผู้นำ ผู้แทน หรือแกนนำชุมชนจะต้องยึดมั่นในประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในชุมชนและสังคมมากกว่าตนเอง พวกพ้องหรือญาติพี่น้อง

- เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยจะต้องพิจารณาเหตุผลว่าสิ่งใดที่ควรจะได้รับหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สิ่งใดควรเสียสละเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน / ท้องถิ่นและสังคมหรือคนส่วนใหญ่
- ร่วมตรวจสอบโครงการ / การดำเนินงานของรัฐ หรือเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. รับฟังความเห็นของผู้อื่น และเคารพความคิดที่แตกต่าง

- เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นตามขอบเขตของกฎหมาย
- ยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่นที่มีเหตุผลดีกว่าตนเอง
- เคารพความคิดที่แตกต่าง โดยไม่โกรธเคืองกัน
- เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม / กิจกรรมที่สนใจด้วยความสมัครใจ
- กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ทั้งในสิ่งที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย โดยไม่ดูหมิ่น เหยียดหยามหรือกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

6. มีความตั้งใจจริงและขยันหมั่นเพียร

- มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ของตน เช่น เป็นนักเรียน นักศึกษาที่ตั้งใจเรียนและขยันหาความรู้เป็นพ่อแม่ก็ต้องดูแลสั่งสอนลูกหลาน ฯลฯ
- อดทน บากบั่นและมีความเพียรในการทำงานและรักษาความดี ความถูกต้อง ความชอบธรรม แม้จะถูกสิ่งยั่วยุ ล่อใจ กลั่นแกล้ง กล่าวหา ตำหนิติเตียน ฯลฯ

7. มีความสุจริต และความกตัญญู

- มีความซื่อสัตย์สุจริต
- ชื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ไม่เอาัดเอาเปรียบ
- มีการประพฤติชอบที่ดีงาม ทั้งกาย วาจา และใจ
- มีความกตัญญูและตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ เช่น พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย พี่ป้าน้าอา ครูอาจารย์ ฯลฯ

8. พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง

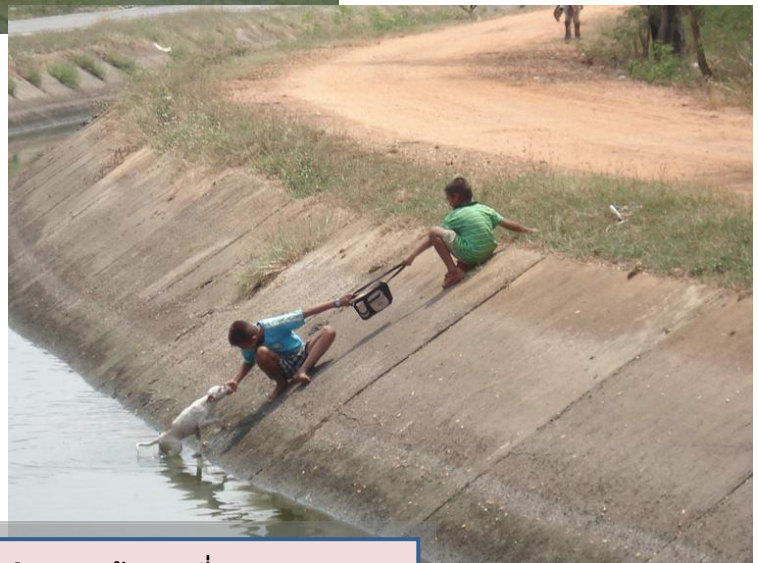
- พึ่งตนเองให้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระคนอื่น มีความพอดีในชีวิต มีความพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่และทำได้
- ใช้ความรู้และหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
- ยกย่อง ส่งเสริมและสนับสนุนคนดี คนเก่ง คนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความตั้งใจเป็นผู้นำ หรือเป็นตัวแทนของชุมชน ท้องถิ่น

9. รักประชาชน

- เห็นอกเห็นใจและเมตตาใจต่อผู้อื่นปรารถนาดี เสียสละและช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
- ให้ความรู้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น
- ไม่อิจฉา ริษยา นินทาว่าร้าย ใส่ร้ายป้ายสี หรือกล่าวโทษให้ผู้อื่นเสียหาย
- ไม่ทำร้ายกันทั้งกาย วาจา และใจ
- ใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเห็นคุณค่า

10. การเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

- เมตตาใจและมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจาและใจ
- เสียสละ แบ่งปันเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน
- ส่งเสริมและชื่นชมยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น
- เป็นกำลังใจ ปลอดภัย และให้ความช่วยเหลือ เมื่อผู้อื่นประสบปัญหา มีความทุกข์หรือยากลำบาก

กิจกรรมท้ายบทที่ 4

ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมท้ายบทต่อไปนี้

1.หลักธรรม คือ

.....

.....

2.หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.อิทธิบาท 4

.....

.....

4.สังคหวัตถุ 4

.....

.....

5.ฆราวาสธรรม

.....

.....

6.พรหมวิหาร 4

.....

.....

7.ผู้เรียนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างไรให้เกิดความสุขต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

ตนเอง.....

.....

.....

ผู้อื่น.....

.....

.....

แบบทดสอบหลังเรียน

1. ข้อใดต่อไปนี้ **ไม่ใช่** สมาชิกในความหมายของครอบครัว
 - ก. สามเณร-ภรรยา ข. บุตร-ธิดา
 - ค. ปู่ย่า-ตายาย ง. ลูกทุกข้อ
2. ข้อใดต่อไปนี้ **ไม่ใช่** สาเหตุของปัญหาเยาวชนเสพติด
 - ก. ลูกชักชวนให้ลอง ข. พ่อแม่แยกทางกัน
 - ค. สภาพแวดล้อมไม่ดี ง. ประกอบอาชีพที่ต้องเพิ่มงานมากขึ้น
3. ข้อใดต่อไปนี้คือความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย”
 - ก. Democracy ข. Demos
 - ค. Demand ง. Dream
4. ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยต่อไปนี้ **ยกเว้น** ข้อใด
 - ก. ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข. ความเสมอภาคในการแสวงหาความก้าวหน้าของชีวิต
 - ค. ความเสมอภาคในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ง. ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม
5. รูปแบบการปกครองในสมัยใดที่เป็นการปกครองแบบ **พ่อปกครองลูก**
 - ก. สุโขทัย ข. อยุธยา
 - ค. กรุงธนบุรี ง. รัตนโกสินทร์
6. ข้อใดต่อไปนี้ **ไม่ใช่** แนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย
 - ก. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข. มีจิตสาธารณะเห็นแก่ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน
 - ค. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ง. พวกร้อง ญาติพี่น้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด
7. บุคคลใดต่อไปนี้ **มีหน้าที่** เป็นผู้ที่ต้องรักษาและปฏิบัติตามกฎหมายของไทย
 - ก. พระภิกษุ – สามเณร นักบวช ข. ตำรวจ ทหาร – ประชาชน นักการเมือง นักธุรกิจ
 - ค. หมอ พยาบาล – นักเรียน นักศึกษา ครู ง. ทุกคนที่กล่าวมา
8. ข้อใดต่อไปนี้คือความหมายของหลักธรรม
 - ก. พระธรรมที่พระเจ้าทรงบัญญัติไว้
 - ข. พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงให้ไว้แก่พระสงฆ์
 - ค. ขาวฟางลอย, ขาวนาปี
 - ง. ธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบให้ไว้แก่สาธุชนเพื่อเป็นแนวทางในการดับทุกข์ ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสทั้งปวง
9. ข้อใดต่อไปนี้คือ อริยะสัจ 4
 - ก. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ข. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
 - ค. ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา ง. เมตตา กรุณา อุเบกขา

10. ข้อใดต่อไปนี้ไม่ใช่หลักธรรมตามรอยพระยุคลบาท 10 ประการ

- ก. มีความอดทน มุ่งมั่น ยึดหลักธรรมและความถูกต้อง ข. มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนเองเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
- ค. พึ่งตนเองส่งเสริมคนดีและเก่ง ง. มีความตั้งใจขยันหมั่นเพียร

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ง 2. ข 3. ก 4. ค 5. ก 6. ง 7. ง 8. ค 9. ก 10. ข

บรรณานุกรม

- กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ :สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก,2552
- กศน.ประชาธิปไตยชาวบ้าน โครงการ หนังสือสามัญประจำบ้าน ชุดที่ 1 เล่มที่ 7 .กรุงเทพฯ : เอกพิมพ์ไท จำกัด ,2553
- ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541
- ทินพันธุ์ นาคะตะ.ประชาธิปไตยไทย.กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหายบล็อกและการพิมพ์,2545
- รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ.ปัญหาสังคม.กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ.สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครัว ประเพณี.กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2536
- ศาสตราจารย์ ดร.บรรศักดิ์ อูวรรณโณ ดร.ฉวีลลิต บุริกุล.ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.กรุงเทพฯ : เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์,2552
- สุจิต บุญบงการ.การพัฒนาทางการเมืองไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2537

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายปณณพงศ์ ท้าวอาจ
2. นางสาวศรีโสภณ มีเจริญ

ผู้เขียน/ผู้เรียบเรียง และบรรณาธิการ

1. นายจิรพงศ์ ผลนาค
2. นายสมชาย เตือนเพ็ญ
3. นางสาวธีระนุช สีตะสุต
4. นางสาวอุมาพร ชมกลิ่น
5. นางสาวขวัญนภา ภูทิว

คณะทำงาน

1. นายจิรพงศ์ ผลนาค
2. นางสาวอุมาพร ชมกลิ่น
3. นางสาวขวัญนภา ภูทิว

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

1. นายจิรพงศ์ ผลนาค
2. นางสาวอุมาพร ชมกลิ่น
3. นางสาวขวัญนภา ภูทิว

ผู้จัดทำภาพประกอบ/ออกแบบปก

1. นายจิรพงศ์ ผลนาค